

ПРАКТИКООРІЄНТОВАНІСТЬ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ У СФЕРІ ТУРИЗМУ І РЕКРАЦІЇ

*Сергій Задворний,
доцент кафедри географії України і туризму*

У сучасних реаліях підготовки фахівців для сфери обслуговування набуває першочергової ваги забезпечення готовності випускників до майбутньої професійної діяльності. Відповідно до цього встановлюються специфічні умови щодо проектування та процесу реалізації освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Насамперед, освітня програма має бути практикоорієнтованою за своєю метою та сутністю (змістом). Це, у свою чергу, збільшує можливості професійної реалізації майбутніх туризмознавців і рекреологів на ринку праці, в тому числі з огляду на їх значну затребуваність у різних типах та на рівнях функціонування туристичних дестинацій.

Необхідність забезпечення практикоорієнтованості особливо актуалізується на другому (магістерському) рівні вищої освіти у рамках провадження освітньої діяльності за освітньо-професійними програмами. Це викликано тим, що здобувачі завершують навчання та уже безпосередньо готуються у короткостроковій перспективі до професійної діяльності на робочому місці. Починаючи із 2021 року, відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України № 128 «Про затвердження Вимог до міждисциплінарних освітніх (наукових) програм» [6], відкрилися широкі академічні можливості до започаткування провадження освітньої діяльності за міждисциплінарними освітньо-науковими програмами. Це, відповідно, створює нагальність розгляду питання про специфіку практикоорієнтованості таких освітніх програм. Слід зазначити, що обсяг магістерських освітньо-наукових програм (120 кредитів ЄКТС), термін навчання (1 рік і 9 місяців) позитивно сприяє застосуванню різноманітних напрямків реалізації практикоорієнтованого підходу. Водночас, наявність окремих вимог до поєднання декількох спеціальностей (максимум три спеціальності із різних галузей знань), забезпечення реалізації наукової компоненти (не менше 30 % від загального обсягу), дотримання мінімального обсягу практики (не менше 10 % від обсягу освітньої програми) вимагають ґрунтовного врахування усіх специфічних характеристик таких програм задля забезпечення їх спроможності й перспективності.

У концептуальному вимірі процес реалізації міждисциплінарних освітньо-наукових програм магістерського рівня повинен базуватися на практикоорієнтованому підході. Практикоорієнтований підхід у професійній

підготовці розглядається як орієнтація навчального процесу на кінцевий продукт професійного навчання – конкретизовані види дій, засвоєні студентами в ході роботи з навчальною інформацією у вигляді досвіду [3]. У контексті практико-орієнтованого підходу, соціальна дійсність постає як сукупність людських практик, навичок, умінь, способів дії, звичаїв, сформованих у певній культурі, в яких представлено її конкретний зміст і сенс [5].

Загалом, сутнісна характеристика практикоорієнтованого підходу полягає в максимальному уподібненні навчальної діяльності до професійної, використання різноманітних технологій її моделювання. Це, відповідно, підвищує рівень готовності випускників до виконання майбутніх функціональних обов'язків на робочому місці. Такий аспект створює привабливість освітньої програми серед абітурієнтів на ринку освітніх послуг.

Основа практикоорієнтованого підходу в освіті – це розумне поєднання фундаментальної освіти та професійної підготовки. Одним із важливих підходів до практико-орієнтованого навчання є створення в закладі вищої освіти практикоорієнтованого середовища, максимально наближеного до майбутніх посадових обов'язків, професійних вимог та обставин [8, с. 15].

Обов'язковими умовами реалізації практикоорієнтованого навчання є: застосування реальних практичних завдань в освітній діяльності; моделювання практичної ситуації має проходити в груповій формі навчання; використання міжпредметних зв'язків. Виконання всіх цих вимог сприятиме створенню в освітньому процесі практикоорієнтованого середовища, що реалізує навчальні і професійноорієнтовані функції [4, с. 249-250]. У нашому розумінні, практикоорієнтованість освітньої програми – це її здатність до забезпечення можливостей застосування випускниками теоретичних знань на практиці під час роботи в обраній сфері діяльності, в тому числі й на перетині різних галузей знань (в умовах міжгалузевості).

Практикоорієнтованість освітньої програми, окрім вимог тенденцій розвитку галузі, регіонального фактору, насамперед, продиктована й на нормативно-законодавчому рівні. Одним із ключових візійних документів тут слід назвати Стандарт вищої освіти зі спеціальності 242 Туризм для другого (магістерського) рівня вищої освіти. У ньому, серед іншого, зазначається, що повинна бути забезпечена обов'язкова інтегральна компетентність випускника, а саме: «Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері туризму і рекреації» [7, с. 6].

На нашу думку, практикоорієнтованість освітніх програм у сфері туризму і рекреації буде найбільш вдало забезпечуватися у двох комбінаційних поєднаннях спеціальностей: 1) одногалузеве поєднання в рамках галузі знань 24 Сфера обслуговування (242 Туризм і рекреація (головна) + 241 Готельно-

ресторанна справа (додаткова)); 2) двогалузеве або багатогалузеве поєднання (242 Туризм і рекреація (головна) + 241 Готельно-ресторанна справа (додаткова) та/або спеціальність з іншої галузі знань (додаткова)). Доцільним видається створення міждисциплінарних освітньо-наукових програм туристично-рекреаційного спрямування в рамках предметних областей спеціальностей однієї або двох галузей знань.

Практикоорієнтованою спрямованістю має бути охоплена уся структура освітньої програми: обов'язкові освітні компоненти (навчальні дисципліни (загальні, фахові)); курсові роботи та проєкти; практики), вибіркові освітні компоненти, кваліфікаційні роботи (міждисциплінарні магістерські дослідження). Практикоорієнтованість також повинна бути нерозривно пов'язана із забезпеченням можливостей формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти. Це є важливим у частині вільного вибору дисциплін (підсилення формування фахових компетентностей), місця вибору бази проходження практики (із перспективою майбутнього працевлаштування), вибору тематики наукової діяльності (індивідуальних навчально-дослідних завдань, участі у наукових спільнотах), вибору тем кваліфікаційних та курсових робіт, вибору напрямків реалізації здобувача у загальнокультурному та громадянському форматах.

Практикоорієнтована підготовка майбутніх фахівців за міждисциплінарними освітніми програмами у сфері туризму і рекреації буде успішною, на нашу думку, якщо реалізовуватиметься наступне:

- вдале співвідношення теоретичного та практичного навчання, зокрема в рамках навчальних дисциплін щодо лекційних та практичних занять;
- забезпечення можливостей реалізації здобувачами права на дуальну форму освіти у міждисциплінарному форматі;
- підтримка здобувачів (випускників) у формуванні індивідуальної кар'єрної траєкторії;
- співпраця з професіоналами-практиками при розробці та моніторингу освітніх програм та їх залучення до проведення занять, організації практики тощо;
- створення умов для міжнародної мобільності здобувачів та їх участі у закордонних стажуваннях й проєктах;
- стимулювання участі здобувачів у науково-практичних конференціях, професійних та громадських спілках та об'єднаннях, популяризація серед них неформальної та інформальної освіти;
- співпраця закладу освіти із профільними структурними підрозділами органів державної влади та місцевого самоврядування;

- постійне підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників за відповідними освітніми компонентами;
- використання методів навчання, які передбачають активну діяльність здобувачів;
- сучасне матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу.

Важливу роль у підтримці і постійному вдосконаленню практикоорієнтованості міждисциплінарних освітніх програм, особливо тих, які нещодавно започатковані, відіграють результати анонімних опитувань здобувачів вищої освіти. Важливими тут є запитання такого змісту: співвіднесення теоретичної і практичної складової освітньої програми; відповідність підготовки здобувачів сучасним вимогам ринку праці; якість організації і проведення практики та ін. Врахування результатів опитувань, їх обговорення та прийняття відповідних рішень сприятиме покращенню функціонування освітніх програм такого типу.

Отже, комплексна практикоорієнтованість міждисциплінарних освітньо-наукових освітніх програм у сфері туризму і рекреації забезпечується шляхом цілої низки заходів на усіх етапах її реалізації і функціонування. Це дає змогу багатогранно зреалізувати професійні, дослідницькі та науково-педагогічні навички майбутнього фахівця.

Список використаних джерел

1. Антонова О. Є. Практико-орієнтований підхід у формуванні професійної майстерності майбутнього вчителя // Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во Рута, 2016. С. 262-285.
2. Задворний С. Міждисциплінарні освітні програми: особливості функціонування та специфіка практичної підготовки здобувачів. Досвід та вдосконалення якості практичної підготовки: постковідні та мілітарні виклики: матер. міжфак. навч.-метод. семінару. Тернопіль: Вектор, 2023. С. 75-81.
3. Майковська В. І. Практико-орієнтоване навчання як засіб професіоналізації підготовки майбутніх фахівців в Україні. Проблеми інженерно-педагогічної освіти. 2016. № 50-51. С. 161-167.
4. Опушко Н. Д. Практико-орієнтоване навчання як важливий компонент дуальної форми здобуття освіти. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2024. № 70. С. 240-252.
5. Пальшкова І. О. Практико-орієнтований підхід у формуванні професійно-педагогічної культури майбутніх вчителів початкових класів:

теоретико-методологічний аспект: Монографія. Одеса, 2008. 339с.

6. Про затвердження Вимог до міждисциплінарних освітніх (наукових) програм: наказ Міністерства освіти і науки України № 128 від 01.02.2021 р.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0454-21#Text>.

7. Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальності 242 Туризм для другого (магістерського) рівня вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України № 209 від 21.02.2022 р. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/2022/Standarty.Vyshchoyi.Osvity/Zatverdzeni.Standarty/02/21/242-Turyzm-mahistr-21.02.22-1.pdf>.

8. Стражнікова І. В. Практико-орієнтований підхід у професійній підготовці майбутніх викладачів закладів вищої освіти України. Інноваційна педагогіка. 2021. Вип. 34. С. 14-16.